

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“จติ — เคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้”

คำว่า **จติ** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า จุ - ติ แปลว่า เคลื่อน ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ซึ่งก็คือการตายนั่นเอง ถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรมอาจจะเข้าใจผิดได้ว่า จติคือการเกิด ซึ่งที่จริงแล้วไม่ใช่อย่างนั้นเลย เพราะจติคือการเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ ในพระไตรปิฎกจะมีข้อความแสดงไว้มากทีเดียวว่า คนนี้จติจากมนุษย์โลกแล้วไปเกิดเป็นเทวดา หรือจติจากเทวโลกแล้วไปเกิดในมนุษย์โลก เป็นต้น เป็นการแสดงถึงการตายในแต่ละชาติ ซึ่งตราบไต่ที่ยังมีกิเลสอยู่ ก็ต้องมีจิตขณะต่อไป คือปฏิสนธิจิตเกิดสืบต่อไปในชาติต่อไปทันที ที่น่าพิจารณาคือ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นอะไร

พระพุทธพจน์ที่เป็นเครื่องเตือนใจที่ดีสำหรับผู้ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์คือ “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ที่จติจากมนุษย์ กลับมาเกิดในมนุษย์ มีเป็นส่วนน้อย สัตว์ที่จติจากมนุษย์ ไปเกิดในนรก เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน เกิดในปัตติวิสัย (เปรต) มีมากกว่าโดยแท้ สัตว์ที่จติจากมนุษย์ไปเกิดในหมู่เทพยดา มีเป็นส่วนน้อย สัตว์ที่จติจากมนุษย์ไปเกิดในนรก เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน เกิดในปัตติวิสัย มีมากกว่าโดยแท้”

(จาก ... พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต)

บุคคลที่เคยผูกพันไว้ มีความเยื่อใยติดข้องมากมายในปัจจุบันชาตินี้ ในฐานะมารดาบ้าง บิดาบ้าง บุตรธิดาบ้าง ญาติสนิทมิตรสหายบ้าง แต่ว่าเมื่อถึงคราวจะต้องจากโลกนี้ไป เพียงชั่วพริบตาเดียว บุคคลนั้นก็เป็นบุคคลอื่น ในเมื่อบุคคลนั้นสิ้นชีวิตละจากโลกนี้ไปแล้ว ก็เป็นบุคคลใหม่ทันที จะย้อนกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกไม่ได้เลย ความสัมพันธ์ ความผูกพัน ความเยื่อใยต่างๆ เท่าที่เคยมี เพียงชั่วพริบตาเดียว ต่างคนก็ต่างเป็นบุคคลอื่นทั้งหมด ไม่มีการที่จะย้อนกลับมาผูกพันได้เหมือนเดิม เนื่องจากสิ้นสุดสภาพความเป็นบุคคลนี้แล้ว นี่คือความเป็นจริงของธรรม ซึ่งใครๆ ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

เป็นความจริงที่ว่า การเกิดดับสืบต่อของจิตจิตและปฏิสนธิจิตไม่มีระหว่างกันเลย ตายแล้วเกิดทันทีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ เมื่อจิตจิตซึ่งเป็นจิตขณะสุดท้ายของชาตินี้ดับไปแล้ว จิตที่เกิดสืบต่อ คือปฏิสนธิจิต เกิดทันทีในชาติต่อไป แล้วแต่ว่าจะเป็นผลของกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ถ้าเป็นผลของกุศลกรรมก็ทำให้เกิดในสุคติภูมิ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา แต่ถ้าเป็นผลของอกุศลกรรม ก็ทำให้เกิดในอบายภูมิ เกิดเป็นสัตว์นรก เกิดเป็นเปรต เกิดเป็นอสุรกาย เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ตามสมควรแก่กรรม

แสดงให้เห็นว่า ชีวิตของคนเรานั้น เป็นการเกิดดับสืบต่อกันของจิตแต่ละขณะๆ เรื่อยไป ตั้งแต่เกิดจนตายจากภพหนึ่งไปสู่อีกภพหนึ่ง ที่กิเลสเกิดขึ้นมากมายนั้นก็เพราะได้สะสมมาแล้วในอดีต เมื่อปัญญายังไม่เจริญขึ้นถึงขั้นที่จะดับกิเลสได้ กิเลสก็จะเกิดขึ้นอีกต่อไปอย่างเช่นในชาตินี้ ซึ่งจะประมาทไม่ได้เลย

พระธรรมที่ได้ฟังได้ศึกษา เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง และเพื่อความไม่ประมาทในชีวิตอย่างแท้จริง เพราะเหตุว่า ในที่สุดแล้วทุกคนก็ต้องมีขณะจิตสุดท้ายในชาตินี้คือ จุติจิต ซึ่งไม่สามารถจะรู้ได้ว่าจะเกิดเมื่อใด ก็ควรที่จะได้ประโยชน์จากการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ให้มากที่สุด ประโยชน์ที่ว่ามันได้แก่ความดี และความเข้าใจพระธรรม อันเกิดจากการฟัง การศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ซึ่งจะต้องสะสมบ่อยๆ เนื่องๆ เพราะเมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ค่า อยู่ที่คุณความดีและความเข้าใจพระธรรม.

[ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]